

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอแดง (ลาหู่ณี) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่บ้านนาศิริ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแม่ละ อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดิมในการดำรงชีวิตของชาวเผ่ามูเซอแดง บ้านนาศิริ ก่อนเข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง หมู่บ้านนาศิริหลังเข้าร่วมโครงการแล้ว

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดทำเครื่องมือแบบสอบถามสัมภาษณ์ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสอบถามเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน ถึงเพศ อายุ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือน ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา และการใช้ชีวิตอยู่ในเมือง (ถ้ามี) ตลอดถึงระยะเวลาที่อยู่ในเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ บ้านนาศิริ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มิติทางสังคม มี 4 หัวข้อใหญ่คือ ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ครอบครัวเข้มแข็ง และชุมชนเข้มแข็ง และยังประกอบด้วย 26 ข้อย่อย มิติทางวัฒนธรรม มี 4 หัวข้อใหญ่คือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการบริโภค ที่อยู่อาศัย และการรักษาโรค และยังประกอบด้วย 21 ข้อย่อย

ส่วนที่ 3 เป็นระดับของการสอดคล้องตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้จะนำข้อมูลที่ได้ในส่วนที่ 2 มาวิเคราะห์ผล จากนั้นจะนำมาลงในช่องระดับ 1-4 หากความพอเพียงที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ระดับ 1 น้อยมาก ระดับ 2 น้อย ระดับ 3 มาก และระดับ 4 มากที่สุด คะแนนเต็มรวม 12 คะแนน หากรวมคะแนนที่ได้เกินครึ่งหนึ่งขึ้นไป ถือว่ามีความพอเพียง

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ประชากรที่ทำการสอบถามสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 87 ครัวเรือน เท่านั้น ร้อยละ 51.72 เป็นเพศชาย อายุของประชากร ร้อยละ 14.94 ต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 51.72 อยู่ในระหว่าง 35-45 ปี และอายุตั้งแต่ 66 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 5.75 สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 83.90 แต่งงานแล้ว ร้อยละ 3.45 ยังเป็น โสด จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 37.93 มีบุตรจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 10.35 มีบุตรจำนวน 5 คนขึ้นไป การนับถือศาสนานั้น ร้อยละ 51.72 นับถือศาสนาคริสต์ทั้งนิกายคาทอลิกและ โปรเตสแตนต์ ร้อยละ 48.28 นับถือศาสนาพุทธ เกือบทั้งหมดจะประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด ถั่วแดงและข้าวไร่ตามฤดูกาล ระดับการศึกษาร้อยละ 74.71 ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 25.29 เรียนในระดับประถมศึกษา ประสบการณ์การอยู่ในเมืองนั้น ร้อยละ 68.97 ไม่เคย ร้อยละ 17.24 เคยอยู่มากกว่า 1 ปี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอแดงทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วม โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่บ้านนาสิริ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มิติทางสังคม

ความสามัคคี ก่อนเข้าร่วมโครงการ การออกกฎระเบียบปกครองในหมู่บ้านการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น การทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสและผู้นำหมู่บ้าน โดยจะกำหนดตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบกันมา การสร้างความสัมพันธ์ในเครือญาติและชุมชน เป็นหน้าที่ของผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาทั้ง 2 ศาสนา หลังเข้าร่วมโครงการ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โครงการนั้นๆ ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสและผู้นำหมู่บ้าน และยังคงปฏิบัติตามจารีตประเพณีและหลักกฎหมายบ้านเมือง และเจ้าหน้าที่มวลชนสัมพันธ์ของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 มาสร้างจิตสำนึก ให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ต่อประเทศชาติสร้างความสัมพันธ์ชุมชนและครอบครัว เป็นต้น

การช่วยเหลือกัน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ การช่วยกันด้านการเกษตร การแบ่งปันกัน การร่วมกันสร้างสิ่งปลูกสร้าง การช่วยเหลือกัน ชาวชุมชนยังมีการช่วยเหลือกันต่างตอบแทนกันและกันแบบลงแขกตามความสามารถตามฐานะ โดยไม่มีการจ้างเป็นแรงงานโดยไม่แยกศาสนาและให้การเคารพ

สถานะของกันและกันส่วนงานประเพณีประจำปีนั้นทางชนเผ่าถือเป็นงานสำคัญที่ทุกคนต่างร่วมกันสืบสานต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษยังคงอนุรักษ์ไว้ตามจารีตประเพณีและความเชื่อ

หลังเข้าร่วมโครงการ จะมีเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมง กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เป็นต้น มาส่งเสริมให้คำแนะนำทุกอย่าง จะเป็นการจัดจ้างแรงงาน ประเพณีต่างๆ ของชาวชุมชน จะมีการจัดกิจกรรมเหมือนคนในเมือง การแต่งกาย จะมีการนิยมใส่กางเกงยีน เสื้อยืด ส่วนที่เป็นความเชื่อตามที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบๆ กันมา ยังคงอนุรักษ์และสืบสานไว้

ครอบครัวเข้มแข็ง

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ความเป็นอยู่ของครอบครัว มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงตามสภาพภูมิประเทศ ภูมิสังคม ส่วนมากจะไม่มีรายได้ประจำจะประกอบอาชีพด้านการเกษตร ครอบครัวยังมีบ้านอยู่อาศัยเป็นของตนเองสภาพโดยรวมยังเข้มแข็งต่างอาศัยซึ่งกันและกัน

หลังเข้าร่วมโครงการ มีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกครอบครัวจะมีความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป มีค่าครองชีพเพิ่มขึ้นเพราะต้องปรับตัวให้ทันกับความเจริญที่ตามมา บางครอบครัวจะทำงานรับจ้างหน่วยงานที่มากับโครงการ ทำให้มีรายได้ประจำ แต่ก็ต้องมีค่านิยมที่มากความเจริญ ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวชุมชนมีความไม่พอเพียง เพราะความทันสมัยเกิดการเปลี่ยนแปลงทุกครอบครัวจะมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นต้องเป็นหนี้และมีค่านิยมในการแสดงฐานะ ทำให้บางครอบครัวไม่เข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง

ก่อนเข้าร่วมโครงการ คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ มีการช่วยเหลือกันทุกกิจกรรม โดยเฉพาะ กิจกรรมด้านการพัฒนา ในชุมชนยังไม่มีที่ตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพหรือกองทุนสงเคราะห์ใดๆ หากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นก็จะช่วยกันตามสถานการณ์

หลังเข้าร่วมโครงการ คนในชุมชนไม่มีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำเหมือนเดิมเพราะทุกกิจกรรม เจ้าหน้าที่โครงการจะเป็นผู้กำหนด สำหรับการช่วยเหลือกันในชุมชนนั้นยังมีน้อยลง หากชาวบ้านต้องการอะไรทางโครงการจะเข้ามาสนับสนุนตามต้องการ นอกจากนั้นยังมีการตั้งธนาคารข้าว กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มน้ำ กลุ่มดูแลความสะอาด เป็นต้น การรักษาความปลอดภัยในชุมชน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ทหาร มาตั้งป้อมยามทางเข้าหมู่บ้านและได้ตั้งชุดรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยและความสงบสุขในชุมชน โดยภาพรวมชุมชนยังต้องพึ่งพาโครงการอยู่

มิติทางวัฒนธรรม

การแต่งกาย

ก่อนเข้าร่วมโครงการ เสื้อผ้าและเครื่องประดับของชนเผ่า จะมีการผลิตขึ้นเองตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบๆ กันมา และจะซื้อจากชนเผ่าเดียวกันที่อยู่ต่างหมู่บ้านออกไปตามความจำเป็น สำหรับเสื้อผ้าและเครื่องประดับตามสมัยนิยมแบบคนในเมือง ก็จะหาซื้อตามร้านค้าในตัวอำเภอ ส่วนมากจะเป็นสินค้าที่ใช้แล้ว (มือสอง) คนหนุ่มสาวก็จะหาเป้ที่ผลิตมาจากพืชบางชนิด และซื้อเป้และครีมมาทา ราคาไม่แพงตามยี่ห้อที่โฆษณาทางวิทยุ

หลังเข้าร่วมโครงการ ทั้งเสื้อผ้าและเครื่องประดับจะมีการผลิตตามภูมิปัญญาในชุมชนอยู่ โดยได้รับการส่งเสริมจากโครงการและจะซื้อจากชนเผ่าเดียวกันที่อยู่ต่างหมู่บ้านออกไป ส่วนเสื้อผ้าและเครื่องประดับตามสมัยนิยมนั้น ก็จะมีการซื้อมาสวมใส่มากขึ้น เพราะได้สัมผัสกับคนภายนอก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้ดูสื่อโทรทัศน์ วีดีโอ เป็นแบบอย่างจึงไปปรับเปลี่ยนค่านิยมเหมือนคนในเมือง

อาหาร

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ข้าวที่บริโภคในครัวเรือน (การได้มา) อาหารประเภทพืชต่างๆ อาหารประเภทเนื้อสัตว์และแมลง อาหารสำเร็จรูป อาหารแปรรูป วิธีการปรุงและรับประทานอาหาร รวมไปถึงภาชนะที่ใช้ โดยข้าวที่ชาวบ้านนำมาบริโภคก็จะทำการปลูกเอง อาหารประเภทพืช เนื้อสัตว์ และแมลง ในพื้นที่ก็มีการเลี้ยง ปลูกหรือหาตามป่าชุมชนใกล้หมู่บ้าน อาหารที่สำเร็จรูปหรืออาหารแปรรูป ก็จะซื้อมาจากนอกหมู่บ้าน การปรุงอาหารและรับประทานอาหารตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาชนะที่ใช้ก็ผลิตมาจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น กะลามะพร้าว กระบอไม้ หรือซื้อถ้วยกระเบื้องจากภายนอกด้วย

หลังเข้าร่วมโครงการ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เปลี่ยนไป ข้าวที่บริโภคก็ได้รับการส่งเสริมจากกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิต จากนั้นก็จะมีการเก็บไว้ในธนาคารข้าว เพื่อการบริโภคหรือเพื่อการจำหน่าย อาหารประเภทพืชและแมลง นอกจากที่ปลูกไว้แล้วจะหาตามป่าชุมชนใกล้หมู่บ้านซึ่งก็จะหาได้น้อยลง เพราะสภาพป่าที่ถูกทำลาย ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ก็ยังคงได้รับการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รับประทานอาหารที่มีโปรตีน ก็จะมีการซื้อมารับประทานกันมากขึ้น สำหรับอาหารแปรรูปได้มีการส่งเสริมให้ผลิตกันในพื้นที่ เช่น ผักกาดดอง หน่อไม้อัดบีบ เป็นต้น สำหรับค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพในครัวเรือนก็จะเพิ่มขึ้นตามการพัฒนาและความต้องการบริโภคนิยม

ที่อยู่อาศัย

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านในหมู่บ้านนาศิริทั้งหมดเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอร์แดง ดังนั้นวัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัยจะมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ จะปลูกบ้านไม่สูงนักประมาณ 1-2 เมตร หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบตอง ฝาบ้านจะทำด้วยไม้ไผ่ขัด ภายในบ้านจะทำให้โล่ง ไม่มีการกั้นห้อง ทุกคนในครอบครัวจะนอนรวมกัน บางบ้านก็จะกั้นห้องเป็นสัดส่วน โดยจะมีครัวไฟ (สถานที่ประกอบอาหาร) อยู่บนบ้านนั้นด้วย เพื่ออาศัยไอน้ำในหน้าหนาว สำหรับวัสดุที่นำมาปลูกบ้านก็จะหามาจากป่าชุมชนใกล้บ้าน ใต้ถุนบ้านจะเป็นสถานที่เก็บฟืน ตั้งครกตำข้าวหรือเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยงเช่น หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น

หลังเข้าร่วมโครงการ รูปแบบการปลูกบ้านที่มีมาแต่ก่อนเข้าร่วมโครงการยังคงอยู่ แต่การปลูกบ้านหลังเข้าร่วมโครงการจะมีการปลูกแบบก่ออิฐ โบกปูนหรือฝาบ้าน ปรับเปลี่ยนเป็นไม้แผ่นหน้าต่างไม้หรือบานกระจก หลังคามุงด้วยกระเบื้องตามฐานะของเจ้าของบ้าน ภายในบ้านก็จะกั้น แยกเป็นสัดส่วนเฉพาะ วัสดุที่ใช้ส่วนมากจะซื้อมาจากร้านค้าภายนอกหมู่บ้านหรือในตัวอำเภอ สำหรับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน จะปล่อยให้โล่ง ทำความสะอาดไม่ให้เห็นสภาพเดิมตามเอกลักษณ์ของชนเผ่า

การรักษาโรค

ก่อนเข้าร่วมโครงการ หากมีสมาชิกในชุมชนเจ็บป่วย จะมีการรักษาโดยหมอผีที่อยู่ ในชุมชนจะใช้วิธีการไสยศาสตร์ ตามความเชื่อที่บรรพบุรุษถือปฏิบัติสืบๆ กันมา นอกจากนั้นก็ใช้พืชสมุนไพร มารักษาควบคู่กันไป การใช้ยาปฏิชีวนะในชุมชนนั้น จะมีแพทย์ประจำตำบลมา ให้การแนะนำ ส่วนสถานที่รักษาโรคส่วนมาก หากมีการเจ็บป่วย ไม่มากนักก็จะใช้บ้านของผู้ป่วย โดยมีหมอผีและญาติพี่น้องคอยดูแล หากอาการหนักก็จะนำส่งมารักษาที่โรงพยาบาลในตัวเมือง

หลังเข้าร่วมโครงการ ทางสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเชียงดาว 1 ในหน่วยงานที่เข้าไปพัฒนาได้เข้าไปแนะนำ ส่งเสริมด้านสุขภาพในชุมชนส่วนวิธีการทางไสยศาสตร์ตามความเชื่อ และการใช้สมุนไพรนั้น ก็ยังคงใช้อยู่บางชนิดตามความจำเป็น ส่วนมากจะใช้ยาตามแพทย์แผนปัจจุบัน การใช้ยาปฏิชีวนะนั้น มีการใช้มากขึ้นซึ่งมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่นำไปแจก พร้อมให้คำแนะนำการรับประทาน สำหรับสถานที่รักษาโรคนั้น หากว่ามีอาการไม่มากนักก็จะรักษาตามบ้านผู้ป่วยหรือศาลาในชุมชน หากมีอาการหนักก็จะไปที่คลินิกหรือโรงพยาบาลในตัวอำเภอ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสัมภาษณ์ในส่วนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลัก คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน โดยกำหนดเป็นช่วง ระดับ 1-4 คือ ระดับ 1 น้อยมาก ระดับ 2 น้อย ระดับ 3 มาก และระดับ 4 มาก

ที่สุด ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ฯ ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมปรับเปลี่ยนไปจากเดิมมีความพอเพียงหรือไม่ มีความพอเพียงอย่างไร

มิติทางสังคม

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน ทั้ง 87 ครัวเรือน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดพร้อมกับให้คะแนนในระดับ 1-4 ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลัก คือ ความมีพอประมาณ อยู่ในระดับ 4 ความมีเหตุมีผลอยู่ในระดับ 3-4 มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับ 4 รวมคะแนนอยู่ในช่วง 11-12 คะแนน ดังนั้นมิติทางสังคมก่อนเข้าร่วมโครงการ มีความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลังเข้าร่วมโครงการ ความมีพอประมาณ อยู่ในระดับ 2-3 การมีเหตุมีผล อยู่ในระดับ 3-4 การมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับ 2-4 รวมคะแนนอยู่ในช่วง 7-9 คะแนน ดังนั้นมิติทางสังคมหลังเข้าร่วมโครงการ ถือว่ามีความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีคะแนนระดับต่ำ ยกเว้นครอบครัวเข้มแข็ง จำนวนที่ดินและการออม อยู่ในระดับ 5 ถือว่าไม่พอเพียง

มิติทางวัฒนธรรม

ก่อนเข้าร่วมโครงการ เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลพร้อมกับให้คะแนนในระดับ 1-4 ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลัก คือ ความมีพอประมาณ อยู่ในระดับ 4 มีเหตุมีผล อยู่ในระดับ 3-4 มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับ 4 รวมคะแนนอยู่ในช่วง 11-12 คะแนน ดังนั้น มิติทางวัฒนธรรมก่อนเข้าร่วมโครงการ มีความเป็นอยู่พอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลังเข้าร่วมโครงการ ความมีพอประมาณ อยู่ในระดับ 2-3 การมีเหตุมีผล อยู่ในระดับ 3-4 มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับ 2-3 รวมคะแนนอยู่ในช่วง 7-10 คะแนน ดังนั้นมิติทางวัฒนธรรมหลังเข้าร่วมโครงการ ยังมีความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีคะแนนอยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

หมู่บ้านนาสิริ หมู่ 2 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีชาวเขาเผ่ามูเซอแดง (ลาหู่ณี) ได้อาศัยอยู่ จำนวน 87 ครัวเรือน ก่อนปี พ.ศ. 2544 สภาพที่ปรากฏคือทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มจะถูกทำลายลงอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อขยายพื้นที่ใช้เป็นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ โดยขาดความรู้ สภาพดินถูกทำลายจนเสื่อมสภาพลง น้ำที่เคยสมบูรณ์ก็เหือดแห้งลง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา นอกจากนั้นเส้นทางคมนาคมก็ลำบาก ทำให้การสัญจรและขนผลผลิตการเกษตรไปจำหน่ายไม่

สะดวก จึงทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ คุณภาพชีวิตของประชาชนจึงอยู่อย่างแร้นแค้น นอกจากนั้นยังเป็นเส้นทางผ่านและพักยาเสพติด เป็นการทำลายสังคมอีกด้วย

ตั้งแต่ต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า และการพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านนาศิริ เริ่มเข้าไปพัฒนาโดยนำเอารูปแบบการจัดการจากภายนอกตามโครงการ

คั้งนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดิมในการดำรงชีวิตของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงหรือลาหู่ณี ในหมู่บ้านนาศิริ ก่อนเข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกันนั้นก็ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของเขาหลังเข้าร่วมโครงการแล้ว นำมาเปรียบเทียบดูว่ามีการปรับเปลี่ยนไปอย่างไร มีผลดังนี้

มิติทางสังคม

ก่อนปี พ.ศ. 2545 ในชุมชนจะมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโส จะเป็นผู้ออกกฎระเบียบการปกครองและการตัดสินกรณีพิพาท จะยึดหลักตามจารีตประเพณีเดิมที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา และจะเพิ่มกฎระเบียบที่สอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองเข้าไปด้วย ผู้อาวุโสจะร่วมอบรมติดตามพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนทุกคน มีการช่วยเหลือกัน ต่างตอบแทนแบบลงแขก โดยไม่มีการจ้างเป็นแรงงาน ต่างอาศัยกันและกันเสมือนเครือญาติเดียวกันตามสถานะของแต่ละคน แสดงว่าระบบสังคมของคนในชุมชนยังเข้มแข็งอยู่ หลังเข้าร่วมโครงการ คนในชุมชนยังคงช่วยเหลือกันเหมือนเดิม แต่จะมีเจ้าหน้าที่จากโครงการให้กันสนับสนุนช่วยเหลือทุกกรณีตามความเหมาะสมและตามเหตุการณ์ ทุกคนจะมีบ้านอยู่อาศัยอยู่กับครอบครัวของตนเอง แต่จะมีความเป็นอยู่ที่ปรับเปลี่ยนไป คือ จะมีค่านิยมในการดำรงชีวิตคล้ายคลึงตามไปกับความเจริญเหมือนกับคนพื้นเมืองมากขึ้น และทางเจ้าหน้าที่โครงการจะกำหนดกิจกรรมในการพัฒนา โดยมีการจ้างเป็นแรงงานเพื่อให้ประชาชนมีรายได้นอกจากนั้นทางโครงการ ได้มาตั้งกลุ่มต่างๆ ให้การช่วยเหลือคนในชุมชนหลายโครงการ เพื่อสงเคราะห์ให้ประชาชนมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทางทหารได้ตั้งจุดตรวจเข้าออกหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านก็ได้จัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) มีการป้องกันภัยที่ดีในชุมชนแสดงว่าระบบสังคมของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะ ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการต่างๆ มีความปลอดภัยและยังต้องการสิ่งอื่นๆ อีก ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ที่มาสโลว์ (Maslow, 1954) กล่าวว่า มนุษย์ต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการแสวงหาความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองจากผู้อื่น นอกจากนั้น มาสโลว์ ยังวิเคราะห์ลักษณะความต้องการของมนุษย์ว่า บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความ

ต้องการอย่างอื่น เกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น นั่นหมายถึงว่า หลังจากที่โครงการเข้าไปพัฒนาแล้ว บุคคลยังมีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะความต้องการด้านวัตถุนิยม หากยังไม่มีการพัฒนาให้ความรู้ความมีคุณธรรม จะไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี จะทำให้วิถีชีวิตเบี่ยงเบนไป ไม่เป็นไปตามปรัชญา ศรษฐกิจพอเพียง

มิติทางวัฒนธรรม

การแต่งกาย เสื้อผ้าและเครื่องประดับของชนเผ่าก็ยังคงผลิตในชุมชน เพราะได้รับการส่งเสริมจากโครงการที่เข้าไปพัฒนา ทั้งใช้เองและจำหน่าย นอกจากนี้ก็ไปซื้อมาจากชนเผ่าเดียวกันที่อยู่นอกพื้นที่ ส่วนเสื้อผ้าและเครื่องประดับตามสมัยนิยมแบบคนพื้นเมือง ก็จะซื้อมาดัดแปลงใช้จ่ายที่สูงใส่กันมากขึ้น ด้วยสีสันที่หลากหลายเพราะคนในชุมชน ต้องพบปะและมีความสัมพันธ์กับคนพื้นเมืองมากขึ้น นอกจากนั้นทางโครงการก็ได้ประสานกับองค์กรการกุศลต่างๆ นำเสื้อผ้าและเครื่องกันหนาวไปแจกทุกปีเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศ แสดงว่าคนในชุมชนจะต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น จะทำให้มีความเป็นอยู่ไม่พอเพียงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา ของพิทยา พิณสาร (2542) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง เดิมชาวเขาเผ่ามูเซอแดง แต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า ในปัจจุบันการแต่งกายได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมการยืมวัฒนธรรมการแต่งกายของคนพื้นราบเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเต็มรูปแบบ และการเปลี่ยนแปลงบางส่วน เช่น การสวมเสื้อผ้าชุดประจำเผ่า แต่ตัดเย็บใหม่ให้เข้ากับของเก่า เงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงคือ คำนิยมของคนในชุมชนที่ยอมรับการแต่งกายของคนพื้นราบ การติดต่อกับคนพื้นราบ และสภาพของอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการอพยพทำให้มีการแต่งกายแบบคนพื้นราบ แสดงว่าคนในชุมชนยอมรับการแต่งกายแบบคนพื้นเมือง โดยรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาในชุมชน

ข้าวที่บริโภคในครัวเรือนได้มาจากการปลูกในพื้นที่พอแก่การบริโภคในแต่ละปี อาหารประเภทพืชต่างๆ จะปลูกในไร่ในสวนและหามาจากป่าชุมชนใกล้บ้าน อาหารประเภทเนื้อสัตว์และแมลงนั้น จะหามาจากป่าชุมชน วิธีการปรุงและการรับประทานอาหาร ยังคงเป็นแบบเดิมตามวัฒนธรรมของชนเผ่า ต่อมา ได้รับการส่งเสริมด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการตั้งธนาคารตั้งธนาคารข้าว ส่งเสริมแนะนำการทำฝักกาดคอง น้ำพริกเผา ถั่วแดง หน่อไม้อัดปิ้ง เพื่อรับประทานและจำหน่าย วิธีการปรุงอาหารและวิธีการรับประทานอาหารก็จะปรับเปลี่ยนเป็นแบบคนพื้นเมืองมากขึ้น การที่นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปส่งเสริมชาวชุมชนต้องปรับเปลี่ยนไป โดยเฉพาะวัฒนธรรมในการกินอาหาร และรสนิยมคนพื้นเมือง จะทำให้มีความเป็นอยู่ไม่

พอประมาณ ไม่เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาของ พิทยา พิณสาร (2542) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง เดิมการรับประทานอาหารแบบง่ายๆ และแหล่ง อาหารที่ได้มาจากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และการหาของป่าเป็นอาหารตามฤดูกาล ในปัจจุบันการ รับประทานอาหาร มีลักษณะผสมผสาน มีการซื้ออาหารมาจากพ่อค้า แม่ค้าที่เข้ามาขาย มีการซื้อ อาหารสำเร็จรูป เงื่อนไขสำคัญในการเข้ามาได้แก่ จำนวน ประชากรมีเพิ่มขึ้น ทำให้มีความ ต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การติดต่อกับคนพื้นราบ โดยเลือกรับวัฒนธรรมการบริโภคเข้ามาเพื่อใช้แก้ปัญหาของตนเอง

บ้านที่อยู่อาศัย จะยกพื้นสูงประมาณ 1-2 เมตร ตัวบ้านและพื้นบ้านเป็นไม้ไผ่ โครงสร้างบ้านจะใช้ไม้เนื้อแข็ง หลังคาหน้าจั่วมุงด้วยหญ้าคาหรือใบก้อ การจัดพื้นที่ใต้ถุนบ้านจะ ใช้เป็นที่เก็บพื้น เป็นที่ตั้งของครกตำข้าวและเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง ต่อมา รูปแบบของบ้านก็จะมี การสร้างแบบอย่างคนพื้นเมืองมากขึ้น การจัดพื้นที่ใต้ถุนบ้านนั้นจะปล่อยให้โล่งให้สะอาด เพราะจะ มีเจ้าหน้าที่มาตรวจและบางปีจะรับเสด็จเพื่อไม่ให้สกปรกเป็นที่สะสมของเชื้อโรค ซึ่งสอดคล้อง กับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาของ พิทยา พิณสาร (2542) ที่ พบว่าการเปลี่ยนแปลงการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงผนังบ้านและพื้นจะทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยหญ้าคา แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเล็กน้อย เช่นการใช้วัสดุมุงหลังคา และการใช้ไม้ทำฝาเรือน เป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกของบ้านเรือน ส่วนภายในไม่ได้ เปลี่ยนแปลง เงื่อนไขสำคัญคือที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมคือ ความยากจนส่วนคนที่ มีฐานะดีมีแนวโน้มจะปลูกบ้านแบบคนพื้นราบ แสดงว่าจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ต้องกู้เงินจากกองทุน มาใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้มีความเป็นอยู่ไม่พอประมาณ และไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี ขาดความรู้ความ เข้าใจ

วิธีการรักษาโรค เดิมจะเป็นแบบพื้นบ้านจะใช้ไสยศาสตร์และสมุนไพรตามภูมิ ปัญญาที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ หรือจากผู้รู้ในชุมชนตามอาการและโรคของผู้ป่วย การ ใช้ยาปฏิชีวนะ ชาวชุมชนจะใช้บางชนิดตามคำแนะนำจากคนที่เชื่อถือได้ หากมีอาการหนักก็จะ นำส่งโรงพยาบาลในเมือง ต่อมา มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปตรวจรักษา และแนะนำการใช้ยา ปฏิชีวนะตามแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากบ้านนาศิริอยู่ห่างไกลตัวเมืองมาก ชาวบ้านจะต้องมี ค่าใช้จ่ายเป็นค่ารถ ค่ารักษาพยาบาล เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ไม่เป็นไปตามวิถีชีวิตเดิม

เมื่อได้วิเคราะห์ผลแล้วนำมาพิจารณาหาระดับตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความมีพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันปรากฏผลดังนี้ มิติทางสังคมโดยรวมก่อนเข้า ร่วมโครงการ อยู่ในระดับคะแนนรวม 9-12 คะแนน ถือว่า มีความพอเพียง หลังเข้าร่วมโครงการ

โดยรวม อยู่ในระดับคะแนนรวม 7-12 คะแนน โดยรวมถือว่ามีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังมีความพอเพียงที่มีคะแนนระดับต่ำ ยกเว้นการมีหนี้สินและการออมที่ไม่พอเพียง มิติตางวัฒนธรรมก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับคะแนนรวม 9-12 คะแนน ถือว่า มีความพอเพียง หลังเข้าร่วมโครงการโดยรวม อยู่ในระดับคะแนนรวม 7-10 คะแนน โดยรวมถือว่ามีวิตที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม แต่ยังมีความพอเพียงที่มีคะแนนระดับต่ำ

จากการวิเคราะห์ผลของการพัฒนา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย พร้อมกับแผนการยกระดับคุณภาพชีวิตตามโครงการ โดยให้ความสำคัญมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็น โครงสร้างวิถีเดิมของเขาน้อยไป จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 มิติ หลังเข้าร่วมโครงการมีวิตที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ถึงแม้ว่าจะยังมีความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีคะแนนอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนยังขาดเงื่อนไขคือ ๔ ความรอบรู้ ความมีคุณธรรม ขาดความเข้าใจในความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง จึงไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี เมื่อมีปัจจัยภายนอกเข้าไปพัฒนาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงเบี่ยงเบนไป ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอแดง (ลาหู่ณี) บ้านนาศิริ ก่อนเข้าร่วมโครงการที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมโครงการแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ในการพัฒนาควรกำหนดในแผนการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลย์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. การพัฒนาในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิสังคมที่แตกต่างกัน ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรอบรู้ควบคู่คุณธรรม มีความเข้าใจในความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมกับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
3. การพัฒนาที่น่าเอารูปแบบความเจริญจากภายนอก เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ควรให้หน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านชาติพันธุ์ มีส่วนร่วมในโครงการด้วย
4. การพัฒนาตามโครงการที่มุ่งพัฒนาฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ได้ดำเนินการไปแล้วประสบผลสำเร็จตามโครงการ ควรดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง จนกว่าชาวชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างพึ่งพาและพึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ของการจัดการพื้นที่หมู่บ้านชุมชนชาวไทยภูเขา ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมและประเพณีเป็นของตนเอง ทั้งทางกายภาพและชีวภาพ โครงการพัฒนาที่นำเอารูปแบบของการพัฒนาในเมืองไปใช้กับชนเผ่าบนภูเขา่อมจะต้องมีผลกระทบต่อกระดำเนินวิถีชีวิตของเขาบ้างดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ควรศึกษาถึงผลของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต โดยเปรียบเทียบหมู่บ้านอื่นที่เป็นชนเผ่าเดียวกันถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ควรศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงหลังการพัฒนาถึงเอกลักษณ์เดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงในความเป็นชนเผ่าโดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่
3. ควรศึกษาถึงพฤติกรรมในบริโศคนิยม การมีรสนิยมในความทันสมัย หลังจากโครงการเข้าไปพัฒนาแล้วที่มีผลดีผลเสียต่อความเป็นชุมชนบนพื้นที่สูง
4. ควรมีการศึกษาและเสนอแนะแนวทางให้ชาวชุมชน หลังจากหมดระยะเวลาของโครงการพัฒนาแล้ว หากยังไม่มีโครงการอื่นหรือไม่มีงบประมาณจากภายนอกมาดำเนินการต่อ